

**ŽVILGSNIS Į SUTAUTOSAKĖJUSIAS
TAUTINIO ATGIMIMO METŲ IR TARPUKARIO
LIETUVIŲ KOMPOZITORIŲ DAINAS**

JŪRATĖ PETRIKAITĖ

Lietuvos muzikos akademija

Straipsnio objektas – folklorizuotos (sutaautosakėjusios) lietuvių kompozitorių dainos.

Darbo tikslai – nustatyti folklorizuotų dainų poetinių tekstų ir melodijų pirminius šaltinius, išryškinti paraleles tarp profesionaliosios vokalinės muzikos ir dainuojamosios tautosakos kūrinių.

Tyrimo metodai – aprašomasis, lyginamasis.

Tautinio atgimimo laikotarpio ir tarpukario lietuvių kompozitorių vokalinei muzikai, palyginti su kitais muzikos žanrais, būdinga ypatinga kūrinių gausa. Būtent ši vokalinės muzikos bruožą, viena vertus, sąlygojo tai, kad šioje muzikos srityje jėgas bandė tiek kompozitoriai profesionalai, tiek ir kompozitoriai mėgėjai, kuriems dainos ir romanso žanrai nacionalinės kompozitorių mokyklos kūrimosi metu buvo viena prieinamiausių kūrybos raiškos formų. Kita vertus, patraukli vokalinės muzikos žanrų savybė – gebėjimas greičiausiai reaguoti ir įtaigiu poetiniu žodžiu atspindėti visuomeninio ir politinio gyvenimo įvykius – lėmė ne tik kūrinių gausą, bet ir pasirinktų poetinių tekstų tematikos įvairovę.

To meto lietuvių kompozitorių profesionalų ir mėgėjų sukurtos dainos įsitvirtino žmonių atmintyje, buvo mėgstamos ir dainuojamos. Jos skambėjo klojimų vakaruose, plito per mėgėjiškus ir mokyklinius chorus, buvo įtraukiamos į Dainų švenčių repertuarą. Tarpukario laikotarpio karines dainas išpopuliarino Lietuvos kariuomenės šauktiniai, šauliai, savanoriai.

Užrašytos tautosakos ekspedicijose kartu su klasikiniais lietuvių dainuojamosios tautosakos žanrų pavyzdžiais, jos leidžia spręsti apie lietuvių kompozitorių vokalinę kūrybą paveikusių folklorizacijos bei kūrinių migracijos procesą. Kai kurias folklorizacijos tendencijas galime įžiūrėti literatūrinės kilmės ir nepriklausomybės kovų dainose.

Nors tarp dainuojamosios tautosakos žanrų literatūrinės kilmės dainos gal kiek ir mažiau tyrinėjamos kaip naujoviškos ir turinčios menkesnę vertę, bet jos yra vertos dėmesio ne tik todėl, kad atskleidžia tautosakos ir literatūros tarpusavio ryšius. Literatūrinės dainos šiuo atveju yra tas šaltinis, kuris leidžia spręsti apie profesionaliosios vokalinės muzikos kūrinių išlikimą ir populiarumą.

Literatūrinės kilmės dainose išryškėja kelios jų grupės. Vieną jų sudaro dainos, kurių melodijos (beje, jų autoriai taip ir lieka nežinomi) sukurtos pagal lietuvių poetų tekstus. Kitą grupę sudaro lietuvių kompozitorių profesionalų ir mėgėjų vokaliniai kūriniai, įgiję folklorinių kūrinių statusą, virtę liaudies dainomis.

Dažniausiai sutautosakėja ir plinta kompozitorių dainos, sukurtos pagal gamtos, meilės, patriotinės tematikos poetinius tekstus. Tarp folklorizuotų vokalinių kūrinių randame tokias choro ir solo dainas kaip Juozo Naujalio *Lietuva brangi* (Maironio ž.), *Jaunimo giesmė* (Maironio ž.), *Už Raseinių, ant Dubysos* (Maironio ž.), Česlovo Sasnausko *Kur bėga Šešupė* (Maironio ž.), *Jau slavai sukilo* (Maironio ž.), Juozo Tallat-Kelpšos *Kur lygūs laukai* (Maironio ž.), Stasio Šimkaus *Kur bakūžė samanota* (Prano Vaičiailio ž.), Antano Vanagaičio *Stasys* (Liudo Giros ž.), *Dul dul dūdelė* (L. Giros ž.) bei kitas.

Iš folklorizuotų, taip pat ir masinėmis tapusių chorinių dainų išsiskiria keletas. Viena jų – *Kur giria žaliuoja*. Muzikos autorius – kompozitorius Juozas Gudavičius, žodžius parašė Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis¹.

Dainuojama ir daina *Leiskit į tėvynę*. Ji, kaip ir J. Gudavičiaus *Kur giria žaliuoja*, ypač atgijo Lietuvos atgimimo laikotarpiu, dažnai skambėjo Sąjūdžio renginiuose ir tremtinių susiėjimuose. Sukurti ir išspausdinti keli šios dainos variantai, turintys tą patį Margalio (Juozo Šnapščio) tekstą, bet skirtingas melodijas. Pirmasis ir pats seniausias kūrinys priskiriamas Antanui S. Pociui². Kiti – tai J. Gudavičiaus, Stasio Navicko, Vlodo Paulausko *Leiskit į tėvynę*, skirti įvairiai atlikėjų sudėčiai³. A. Pocius ir J. Gudavičiaus kūrinių melodijos nutolusios nuo buityje paplitusios ir dainuojamos *Leiskit į tėvynę*. S. Navicko ir V. Paulausko kūrinuose nurodoma dainos melodijos liaudiška kilmė. S. Navicko dainos melodija, parašyta pagal Margalio eiles, yra artimiausia buityje išitvirtinusiui populiariajam *Leiskit į tėvynę* melodiniam variantui. Tą patį galėtume pasakyti ir apie V. Paulausko *Leiskit į tėvynę*, kurios melodija yra artima S. Navicko kūriniai (žr. 1 pvz.)⁴.

1 pvz.

P. Anelė Čepukienė-Čenkutė, g. 1904 m., Puodžių k., Varėnos vls., gyv. Jonikaičių k., Natkiškių apyl., Pagėgių r. *U. t. N. Vėlius, ml. G. Četkauskaitė* 1959–1960. MFA KTR 48a(105).

Andante

Leis - kit į tė - vy - nę, leis-kit pas sa - vus,
 ten pra-džiugs krū - ti - nę, at - gai-vins jaus - mus,
 ten pra-džiugs krū - ti - nę, at - gai-vins jaus - mus.

The musical score is for a soprano part. It consists of three staves of music in 3/4 time, marked 'Andante'. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The first staff begins with a forte 'f' dynamic. The lyrics are written below the notes. The piece ends with a double bar line on the third staff.

S. Navickas. „Leiskit į tėvynę“ (Margalio ž.). Pateikiama choro partitūros soprano partija.

[Adagio]

Tenoras solo

Leis - kit į tė - vy - nę, leis-kit pas sa - vus,
 ten pra-džiugs krū - ti - nę, at - gai - vins jaus - mus.

The musical score is for a tenor solo part. It consists of two staves of music in 3/4 time, marked '[Adagio]'. The key signature has two flats. The first staff begins with a mezzo-forte 'mf' dynamic. The lyrics are written below the notes. The second staff includes a 'rit.' (ritardando) marking. The piece ends with a double bar line.

V. Paulauskas. „Leiskit į tėvynę“ (Margalio ž.).

Folklorizacija paveikė ir kai kurias tarpukario Lietuvoje iki Antrojo pasaulinio karo dainuotas dainas. Nors jos yra autorinės (t. y. turi ir kompozitorių, ir poetą), bet sutautosakėjusios: dainuojamos liaudies pateikėjų, o dainų rinkiniuose pateikiamos, spausdintuose leidiniuose pristatomos kaip liaudies dainos⁵. Vienas ryškiausių pavyzdžių – *Žygis į Vilnių* (pirmieji žodžiai: *Vėliavos iškeltos plakas*). Tai vieno brandžiausių Vilniaus temai tarpukario Lietuvos chorinėje muzikoje skirtų kūrinių Kazimiero Viktoro Banaičio chorinio ciklo *Sugrįžusiam Vilniui* I dalis (Fausto Kiršos ž.).

Tas pat pasakytina ir apie tokias dainas kaip antai *Tau, sesute, puikios gėlės*, *Ech, patranka, patrankėle*. Pirmosios dainos žodžių autorius – Pranas Lembergas, muzikos – Stepas Graužinis⁶, dirigentas, dainininkas, kuris, beje, yra sukūręs ir daugiau dainų, tokių kaip *Jau pravertos dvaro stonios* (Kazio Inčiūros ž.), *Mes gynėjai* (M. Zablockio ž.), išspausdintų Lietuvoje išleistuose muzikiniuose leidiniuose, skirtuose šauliams ir kariuomenei⁷. Dainos *Ech, patranka, patrankėle* žodžių autorius Feliksas Breimeris, muziką jai sukūrė Juozas Strolia.

Išpopuliarėjo ir tapo chrestomatiniiais muzikiniiais pavyzdžiais ir tokios dainos kaip *Nurimk, sesut* (poetinis tekstas Petro Vaičiūno, Vlodo Jakubėno muz.), *Gaudžia trimitai* (J. Karosėlio ž., Miko Petrausko muz.), *Ei, Lietuvos kareivėliai* (tekstą ir muziką sukūrė kompozitorius S. Šimkus), *Į kovą, į kovą* (Klemenso Griaudzės muz.)⁸.

Folklorizuotos dainos, palyginti su tomis pačiomis originaliomis kompozitorių dainomis, turi panašumų ir skirtumų. Vienų dainų melodijos yra labai artimos

kompozitorių sukurtiems dainų originalams arba tik šiek tiek nuo jų nutolusios. Kitos dainos – kompozitorių sukurtų dainų melodijų variantai, kurie yra daugiau ar mažiau įdomūs ir vykę.

Sutautosakėjusiose dainose pastebima tendencija išlaikyti būdingą liaudies (etninio) dainavimo tradiciją, kai ta pačia melodija dainuojamos kelios dainos. Tuomet sutautosakėjusiai dainai pritaikoma kitos dainos melodija arba sukuriami stilistiškai artima liaudies dainai. Taip Maironio eilėraštis *Užtrauksme naują giesmę* dainuojamas ir J. Naujalis sukurtą gaidą (chorui skirta *Jaunimo giesmė*), ir jam sukuriami tokių liaudies dainų kaip *Sužydo darži žolynai* ir *Pavasarielis linksmas atėjo* intonacijoms bei ritmui artima melodija (žr. 2 pvz.).

2 pvz.

Risoluto

Už - trauk - sim nau - ją gies - mę, bro - liai, ku - rią jau - ni - mas te - su -
 pras! Ne taip gie - do - sim, kaip lig šio - lei: ki - tas mąs - ty - si - me dū -
piu mosso
 mas. *ff* Drą - siai, aukš - tai pa - kils bal - sai: iš - auš ki -
 ta ga - dy - nē! Už - gims dar - bai, praš - vis lai -
rit.
 kai, pa - kils jau - na tē - vy - - - nē!

J. Naujalis. „Jaunimo giesmė“ (Maironio ž.). Pateikiama choro partitūros soprano partija.

$\text{♩} = 198$

Už-trauk-sim, bro-liai, nau-ją dai-ną, ku-rią jau-ni-mas te-sup-
 ras. Ne taip dai-nuo-sim, kaip lig šio-lai: ki-tas mąs-ty-si-si-me dū-mas.

$\text{♩} = 96$

Drą - siai, aukš - tai pa - kils bal - sai – iš - aukš - tin - ta ga - dy - nè. Už -

$\text{♩} = 174$

gims dar - bai, pra - švis lai - kai, at - gims jau - na tè - vy - nè, už -

gims dar - bai, pra - švis lai - kai, at - gims jau - na tè - vy - nè.

P. Elena Razmukienė, 48 m., g. Antakmenės k., Dūkšto apyl., Ignalinos r., gyv. Vilniuje. U. M. Razmukaitė, B. Razmukaitė 1958, *t. šfr.* J. Razmukaitė, *ml. šfr.* J. Petrikaitė 2004. LTR 3068(111), LTRF mg. 26(181).

$\text{♩} = 48$

f Su - žy - do dar - ži žo - ly - nai,

ne - my - li ma - nį ber - ne - liai.

P. Marė Paulauskienė, 52 m., gyv. Žygimantų k., Paberžės vls., Vilniaus aps., kilusi iš Jarinavo vnk., Giedraičių vls. U. L. Bielinis 1940. LTR 2372(114).

Greitai

Pa - va - sa - rè - lis links - mas a - tè - jo,

ry - tas pra - švi - to, sau - lè te - kè - jo, // kè(jo).

P. Rožė Juškauskienė, 65 m., gyv. Aleknonių k., Simno vls., Alytaus aps. U. t. J. Juozaitis, *ml.* J. Jurga 1939. T. LTR 1944(47), *ml.* LTR 2043(39).

Turime dainų, kurioms pagal poetų eiles melodijas yra kūrę tiek kompozitoriai, tiek liaudies dainininkai. Šie atvejai ypač įdomūs, nes parodo, kad liaudies dainininkų sukurtos melodijos išliko kaip gyvybingesnės, patrauklesnės. Maironio eilėraščio *Oi neverk, matušėle!* dainuojamas liaudiškas variantas paplito ir išpopuliarėjo⁹. To negalėtume pasakyti apie J. Naujalio pagal tą patį tekstą sukurtą trio balsui, smuikui ir

fortepijonui, nors muzikologų ir priskiriamą prie gana brandžių šio kompozitoriaus vokalinės muzikos kūrinių¹⁰. A. Baranausko *Anykščių šilelio* melodija, atliekama seserų Kairyčių, prigijo ir įsitvirtino netgi dainininkų profesionalų repertuare. Šiuolaikiškai dramaturgiškai įprasmina ją dainuojama Danieliaus Sadausko¹¹. Tuo tarpu kompozitoriaus M. Petrausko sukurtas *Anykščių šilelis* taip ir liko rankraščio pavidalu¹².

Netradiciškai ir išskirtinai tarp sutautosakėjusių lietuvių kompozitorių vokaliinių kūrinių, atliekamų liaudies pateikėjų, tikriausiai atrodytų Antano Šabaniausko valso ritmu dainuojama daina *Sunku gyventi* (Maironio ž.). Taip yra tik iš pirmo žvilgsnio, nes šis populiarus vieno lietuviškos estrados pradininkų repertuaro šlageris, manyčiau, šiuo atveju galėtų ne tik praplėsti ir pajvairinti pateiktus literatūrines kilmės dainų pavyzdžius. Jis turi ir dainų be žodžių, būdingų instrumentinei muzikai, ir literatūrinių dainų bruožų. Kita vertus, gal ir nebūtų per daug drąsu, jei ši šlagerių laikytume literatūrinių dainų gyvavimo tendencijų pradžia lietuvių estradinėje muzikoje; šių tendencijų tąsą jau mūsų dienomis galėtume įžvelgti tiek kaimiškos muzikos ansamblio „Jonis“ dainuojamoje dainoje *Karvelėli paukštužėli* (Pranciškaus Trijonio muz., Antano Vienažindžio ž.), tiek šio ansamblio repertuare apskritai.

Derėtų atkreipti dėmesį ir atskirai aptarti pagal Maironio eilėraščio tekstą dainuojamos melodijos kilmę. Tai daryti skatina leidiniuose išspausdintas kaip originalus kompozitoriaus J. Naujalio chorinės muzikos kūrinys *Sunku gyventi*. Laikraštis „Žemaičių ir Lietuvos apžvalga“ (1895, liep., Nr. 14) paskelbė *Sunku gyventi žmogui ant svieto* melodiją ir žodžius. Publikacijos paantraštėje rašoma: „Padavė balsą E. Biliukė. Sukomponavojo V. Nocevyčia“. Taigi matyti, kad turime Vinco Nacevičiaus, vargonininko, chorvedžio, subalsuotą liaudies dainą. J. Naujalio chorinės dainos, sukurtos pagal tą patį Maironio tekstą ir publikuotos vėliau (1905)¹³, melodija yra identiška V. Nacevičiaus liaudies dainos išdailos melodijai. Tiksliai joje nuosekliai, palyginti su V. Nacevičiaus liaudies dainos balsuote, yra išlaikytas keturių ketvirtinių metras. Todėl, turint omenyje melodijos liaudišką kilmę, vis dėlto nedėrėtų *Sunku gyventi* skirti prie J. Naujalio originalių kompozicijų.

Daina ir romansas, skirtingai nei kiti profesionaliosios muzikos žanrai, pasižymi demokratiškumu. Todėl kompozitorių profesionalų ir mėgėjų sukurti šių žanrų kūriniai yra gana lengvai paveikiami folklorizacijos ir sutautosakėja. Taip pat todėl vokaliniai kūriniai ir liaudies dainos nesunkiai migruoja iš vienos kūrybos sferos į kitą, leisdami patikrinti jų muzikinio ir poetinio teksto gyvybingumą.

Kintant muzikos kalbai, muzikos išraiškos priemonėms, estetiniams žanrų kriterijams, literatūrinės kilmės dainų gyvavimo tradicijos, pradėjusios formotis dar XIX a., išlieka; tai patvirtina ir mūsų dienomis skambanti lietuviška *country* stiliaus muzika, dainuojamoji poezija (pvz., aktoriaus Algirdo Latėno dainuojamas bei rečiuojamas Antano Strazdo eilėraštis *Strazdas*).

Folklorizuotos lietuvių kompozitorių dainos iliustruoja ne tik liaudies dainininkų kūrybiškumą ir imlumą. Šių kūrinių atlikimas ne tik scenoje, bet ir mėgėjiškoje aplinkoje, buityje lemia jų išliekamąją vertę. Nors prisimirsta dainą sukūrę kompozitorius ir poetas, bet daina lieka gyva, ji dainuojama. O tai ir yra didžiausias kompozitoriaus ir poeto kūrybos įvertinimas.

Išvados

Sutautosakėjusios lietuvių kompozitorių dainos atskleidžia profesionaliosios vokalinės muzikos ir lietuvių dainuojamosios tautosakos sąsajas, leidžia spręsti apie kompozitorių profesionalų ir mėgėjų vokalinių kūrinių išliekamąją vertę, apibūdina kūrinių migracijos reiškinius, vykstančius ir būdingus tiek lietuvių profesionaliajai, tiek lietuvių liaudies muzikai.

¹ J. Gudavičius. Kur giria žaliuoja. – Žemaitiškos dainos. Pavestos liaudies chorams. Sutaissė 2, 3 ir 4 mišriems balsams Juozapas Gudavičius. 1912.

Norėtusi pacituoti kompozitoriaus dukters Reginos prisiminimus ir dar kartą atkreipti skaitytojų dėmesį į spaudoje įsivėlusią klaidą, susijusią su šios dainos teksto autoriumi. „J. Gudavičiaus sukurta daina turėjo daug leidimų. <...> Tačiau pasitaiko šios dainos leidimų, kurie neteisingai nurodo žodžių autorių. 1967, 1979, 1988 m. išleistuose leidiniuose „Kur giria žaliuoja“ žodžių autorius nurodytas – J. Vanagaitis. Šiuo klausimu spaudoje yra pasisakęs ir prof. K. Kaveckas, kritikuodamas Dainų šventės programose įsivėlusią klaidą“ (žr.: *Regina Alė Gudavičiūtė*. Susitikimai su tėvu. Prisiminimai apie kompozitorių, pirmąjį Lietuvos Respublikos kapelmeisterį Juozapą Gudavičių. V., 1998, p. 28). Knygoje yra nurodyti ir leidiniai, kuriuose yra minėtoji klaida (ten pat, p. 147–148).

² *Antanas S. Pocius*. Leiskit į tėvynę. Daina vienam balsui su fortepijonu. Chicago, Ill., 1919.

³ J. Gudavičius. Leiskit į tėvynę. Solo baritonui su fortepijono pritarimu. Margalio ž. – J. Gudavičius. Trys dainos vienam balsui su fortepijono pritarimu. Op. 5. Kaunas, 1920; S. Navickas. Leiskit į tėvynę. – Liaudies dainos mišriam chorui. Harmonizavo Stasys Navickas. [B. v.], [19...]; V. Paulauskas. Leiskit į tėvynę. Margalio ž. Liaudies melodija. 4 mišriems balsams sustatė ir pajvairino Vl. Paulauskas. Klaipėda, [1926].

⁴ Tačiau melodijos kilmė taip ir lieka ne visiškai aiški, tebekelianti daugiausia klausimų. Jie nedingsta ir perskaičius Mykolo Vaitkaus straipsnį *Dėl Margalio ir jo „Leiskit į tėvynę“*, išspausdintą „Aidų“ žurnale (1952, birž., Nr. 6(40), p. 274–275). Dalį jo pacituosime: „Betgi kartais jam pasisėkdavo sukurti <...> visai gražų kūrinių (kadangi jis buvo vis tik poetas). Toks kūrinys yra ir „Leiskit į tėvynę“. Tiesa, tai nėra visai originalus dalykėlis, tik vienos lenkiškos dainelės parafrazė. Ta lenkiškoji dainelė skamba taip:

Dajcież mi Wolynia,
Mily dajcie dym –
Ja wam z nad Horynia
Piękny przysłę rym
I, nim blyśnie dzionek,
Tęskną piosnkę dam –
Ja wam jak skowronek
Będę spiewał tam.

Tu mej piersi ciasno,
Nia zalega mrok.
Dajcie gniazdko wlasne –
Smielej spojrzy wzrok;
Gdy rodzinnego drzewa
Zawtoruje szum,
Serce me zaspiewa
Notę tęsknych dum.

Tų laikų mūsų kunigija labai mėgdavo tą dainelę dainuoti, ypač kad jos melodija yra labai graži. Bet, kai lietuviškasis patriotizmas ėmė vis labiau įsigalėti, jaunesnieji kunigai būtų mielai prisitaikę tą melodiją kokiems lietuviškiems žodžiams. Taip pagaliau ir padaryta. Man anais laikais vienas kunigas apie „Leiskit į tėvynę“ genezė papasakojo taip:

Buvę tai žemaičiuose, veviržėnuose, per kuriuos ten atlaidus. Buvęs ten ir kun. Šnapštys (nebeatsimenu, ar jis buvo ten vikaru, ar vien į talką buvo atvažiavęs). Žinoma, dainuota, kaip paprastai. Dainuota ir anoji „Dajcież mi Wolynia“. Kažkuris svečias pareiškęs norą, kad Margalis tą dainą atkurtų lietuviškai. Margalis sutikęs, išėjęs į kitą kambarį, užsirūkęs, pavaikščiojęs kiek laiko ir netrukus atsinešęs baigtą „Leiskit į tėvynę“. Ir ėmė kunigai bei klierikai tą dainelę dainuoti po visą Lietuvą. Tik turiu čia pabraukti, kad mes ją dainuodavome ne ta dabartine gaida, tik senąja, daug gražesniąja (bent taip man atrodo). Naująją gaidą aš pirmą kartą išgirdau Palangoj tarp 1930 ir 1939 metų, kapelmeiste-

riui Jonušui diriguojant gusarų dūdų orkestrą. Labai nusiminiau, kad ana senoji gražioji gaida nepavirtusi gražesne, nors yra kiek sulietuvinta: matyt, kompozitorius ar tyčia suprastino, ar nenoromis tai padarė, girdėjęs kuomet nors kur nors aną gražiąją melodiją ir ją pamiršęs, o paskiau pabandęs atkurti. Na, bet vis dėlto pasiliko joj bent tiek grožio, kad užteko sužavėti plačiai publikai – ir ši ėmė tą dainą dainuoti visoj Lietuvoj“.

⁵ Nepriklausomybės kovų dainos. Parengė V. Ivanauskaitė ir J. Gudaitė. V., 1998, p. 181 („Į kovą, į kovą“), p. 207 („Nurimk, sesut, gana raudoti“), p. 210 („Vėliavos iškeltos plakas“), p. 236 („Tau, sesute, puikios gėlės“), p. 246 („Gaudžia trimitai, žiba kardai“), p. 276 („Ei, Lietuvos kareivėliai“), p. 277 („Ech, patranka, patrankėle“); *Leonardas Sauka*. Lietuvių tautosaka: Vadovėlis aukštesniųjų klasių mokiniams. Kaunas, 1999, p. 215 („Tau, sesute, puikios gėlės“).

⁶ Lėk, sakalėli: Lietuvių dainorėlis. Dainas atrinko komisija: Ses. M. Bernarda SSC., Jer. Ignatonis, J. Kreivėnas, B. Markaitis J. S., A. Skridulis. Redagavo J. Kreivėnas. Chicago, 1962, p. 39.

Kaip teigia S. Graužinio dukra Jūratė Šalnienė-Graužinytė, ši daina buvo sukurta iki 1940 m., jam mokantis Kauno konservatorijoje. Rankraštis dingio per Antrąjį pasaulinį karą (iš pokalbio su J. Šalnienne 2004 m. vasario mėn.).

Valerijonas Indrikonis, nuo 1940 m. bendradarbiavęs su S. Graužiniu Kauno muzikiniame teatre, prisimena, kad daina „Tau, sesute, puikios gėlės“ buvo sukurta vokaliniam vyrų kvartetui Kaune. Kvartetą subūrė Jonas Byra, o netrukus šiam kolektyvui pradėjo vadovauti S. Graužinis. Kvarteto sudėtis: I tenoras – Stepas Bacevičius, II tenoras – Stepas Graužinis, baritonas – Julius Duršliokas, bosas – Petras Visockis. Taip pat buvo sukurtas šios dainos variantas vyrų chorui, ir daina ėmė plisti visoje Lietuvoje. „Tau, sesute, puikios gėlės“ buvo K. Griauzdės vadovaujamo „Jaunosios Lietuvos“ choro reprezentacinė daina (iš pokalbio su V. Indrikoniu 2004 m. vasario mėn.).

⁷ Šaulių dainos. Šaulių sąjungos leidinys. Kaunas, 1939; Lietuvių karių dainos. 25 dainos vyrų chorui. Kaunas, 1944.

⁸ Rankraštyje, saugomame Lietuvos literatūros ir meno archyve (LLMA, f. 465, ap. 1, b. 35, l. 6), teksto autorius nenurodytas.

⁹ Literatūrinės dainos. Dainuoja Veronika Povilionienė, Gytis Paškevičius ir folkloro ansamblis „Blezinga“. Kaunas, 1998 (kompaktinė plokštelė).

¹⁰ *J. Bruveris*. J. Naujalis solo ir choro dainos. – *Juozas Naujalis*. Straipsniai. Laiškai. Dokumentai. Amžininkų atsiminimai. Straipsniai apie kūrybą. V., 1968, p. 255–256; *O. Narbutienė*. Juozas Naujalis. – Lietuvos muzikos istorija, [kn.] I: Tautinio atgimimo metai 1883–1918. Sudarytoja ir ats. red. doc. dr. Dana Palionytė-Banevičienė. V., 2002, p. 319.

¹¹ *Martynas Mažvydas*. Giesmės. Antanas Baranauskas. Giesmė-poema „Anykščių šilelis“. Atlieka Danielius Sadauskas ir atlikėjai instrumentalistai. [Australija], Lietuva, 1997 (kompaktinė plokštelė).

¹² *M. Petrauskas*. Anykščių šilelis. A. Barausko ž. Kūrinyms balsui, fortepijonui, chorui. Kūrinio klavyras saugomas M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje Kaune.

¹³ *J. Naujalis*. Sunku gyventi. – 8 lietuviškos tautiškos dainos: vyriškam ir maišytam chorui sutaikytos per J. Naujalį. Op. 12. Kaunas, [1905].

Gauta 2004 03 02